

3 Anonymita uživatele

Žít v digitální době s představou či pocitem, že mé jednání je anonymní či skryté před zraky jiných uživatelů,²⁷⁵ je dle mého názoru naivní. S nástupem doby digitální se neobjevují pouze její pozitivní, ale i negativní aspekty.²⁷⁶ Jedním z těchto negativ je i ta skutečnost, že se čím dál méně zajímáme o podstatu fungování služeb poskytovaných v kyberprostoru.

Náš svět, který stále častěji chápeme jako „svět informací“ či „svět Internetu“, je pevně spojen s informačními a komunikačními technologiemi, které zasahují do života jedince velmi výrazným způsobem. Tyto technologie usnadňují přístup k informacím a zjednodušují či zrychlují vzájemnou komunikaci mezi jednotlivými uživateli atd. Na straně druhé je však třeba si uvědomit, že jakékoli uveřejnění informací z našeho soukromí na Internetu je rizikem, kterého může v kyberprostoru kdokoliv zneužít.

Veškeré aplikace, ať už jsou využívány v jakémkoli počítačovém systému, webové služby²⁷⁷ a zejména sociální sítě,²⁷⁸ shromažďují o svých uživateli ch značné množství informací, které majoritně nepotřebují ke svému fungování, ale které jednak umožňují dotyčnému ISP poskytovat službu „zadarmo“, a jednak „cílit“ či modifikovat jím nabízené služby. Mezi informace, které standardně nejsou nezbytně nutné k přímé funkčnosti jednotlivých služeb, patří například informace mající povahu **osobních** (jméno, příjmení, e-mailová adresa, telefonní číslo, bydliště aj.), **citlivých**²⁷⁹ (např. informace o využívání operačního systému počítače, verzích jednotlivých aplikací, soubory cookies aj.), **lokalizačních údajů** (souřadnice GPS, informace o WiFi, GPRS aj.), provozních údajů aj.²⁸⁰

Uvedené informace mohou být využity značně různorodě. Poskytovatel služby může dle těchto informací nabízet např. doplňkové služby či reklamu na základě požadavků, zájmů či zálib uživatelů. Policie je díky nim schopna vytvořit rámec denní činnosti osoby, která se například ztratila či byla unesena, a tím urychlit vlastní činnost při pátrání po této osobě. Zároveň však tyto

275: Pod pojmem uživatel zahrnuji veškeré subjekty, které svým působením ovlivňují dění v kyberprostoru. Primárně je potřeba do této skupiny zařadit **ISP**. Ne všichni ISP však spadají do jurisdikce českého práva (ať již z důvodů geolokačních, či spíše proto, že jejich činnost není právní normou upravena). Dalšími „uživateli“ pak bezesporu budou **LEA** (Law Enforcement Agencies - jimž právní normy jednotlivých zemí umožňují jeden z nejintenzivnějších zásahů do základních lidských práv a svobod), **CERT/CSIRT týmy, správci IT oddělení, koncoví uživatelé (end user) aj.**

276: Např. kyberkriminalita, závislosti a mimo jiné i tzv. digitální demence. Blíže viz: SPITZER, Manfred. *Digitální demence*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7

277: Viz např. *Zlepšování zabezpečení, ochrana soukromí a vytvoření jednoduchých nástrojů, které vám dávají možnost kontroly a výběru, je pro nás velmi důležité*. [online]. [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <https://www.google.cz/intl/cs/policies/?fg=1>

278: Viz *Prohlášení o právech a povinnostech*. [online]. [cit. 4.4.2014]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/legal/terms>

279: Pojem citlivý údaj zde je uveden v kontextu bezpečnosti, nikoli s odkazem na § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

280: **Některé autentizační systémy přesto potřebují pro svoji funkčnost i tyto uvedené doplňkové informace.**

informace mohou být velmi jednoduše zneužity pachateli trestné činnosti, ať již pro navázání kontaktu s obětí, či k naplánování činu samotného.

Poskytnutím (byť i nedobrovolným či nevědomým) těchto údajů umožňuje uživatel dané služby získat jiným osobám důležité informace o svém životě (např. informace o svém chování v průběhu dne, navštěvovaných místech, aktivitách a osobách, se kterými je v kontaktu).²⁸¹ V tento okamžik **se sami stáváme informací či komoditou, se kterou může někdo jiný obchodovat.**

Různé dostupné statistiky²⁸² uvádějí, že v současnosti je celková populace přibližně 7,4 miliard lidí. Z tohoto počtu zhruba 3,6 miliardy lidí jsou aktivními uživateli Internetu a více než 2,1 miliardy lidí jsou aktivní uživatelé sociálních sítí. Mobilní zařízení vlastní více než 3,6 miliardy uživatelů a k sociálním sítím se přes tato zařízení připojuje více než 1,7 miliardy uživatelů. Sociálním sítím vévodí Facebook s více než 1,59 miliardami uživatelů.²⁸³

V této části publikace se pokusím upozornit na možné bezpečnostní hrozby, které jsme si zvykli de facto přijímat či nevnímat a u kterých si většina jedinců či organizací vůbec neuvědomuje možné nebezpečí.

3.1 Digitální stopa

Uvedené hrozby, či spíše rizika, spočívají velmi často v zanechávání digitálních stop v kyberprostoru. Digitální stopy, na základě toho, zda mohou, či nemohou být ovlivněny uživatelem, je obecně možné **rozdělit na stopy ovlivnitelné a neovlivnitelné.**

281: KOLOUCH, Jan, Michal DVORÁK, Tomáš NAJMAN a Terezie JANÍKOVÁ. neBezpečné chování na Facebooku. In: *Sborník příspěvků ke konferenci: Sociální sítě. Mobilní aplikace*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014, s. 39–47. ISBN 978-80-261-0362-2 s. 40

282: Blíže viz např.: *World Internet Users and 2015 Population Stats*. [online]. [cit. 9.8.2015]. Dostupné z: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

Digital, Social & Mobile Worldwide in 2015. [online]. [cit. 9.8.2015]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-social-mobile-in-2015>

Největší sociální sítě na světě? Facebook je sice jednička, ale... [online]. [cit. 10.8.2015]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/nejvetsi-socialni-site-na-svete-facebook-je-sice-jednicka-ale/>

Current World Population. [online]. [cit. 10.8.2015]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/>

283: *Leading social networks worldwide as of April 2016, ranked by number of active users (in millions)* [online]. [cit. 10.8.2015]. Dostupné z: <http://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

Dělení digitálních stop:

- **Digitální stopa neovlivnitelná**
 - Informace z počítačového systému;
 - připojení k počítačovým sítím, zejména Internetu;
 - využívání poskytovaných služeb aj.

- **Digitální stopa ovlivnitelná**
 - vědomé využití služeb;
 - dobrovolné zveřejnění informace
 - blogy, fóra,
 - sociální sítě,
 - e-mail,
 - datová úložiště,
 - cloudové služby aj.

V následující části se budu věnovat některým aspektům jednotlivých digitálních stop a informacím v nich obsažených. Smyslem je upozornit uživatele na to, že jeho jednání v prostředí informačních a komunikačních systémů není tak anonymní, jak si možná myslí.

Ve světě ICT platí jedno pravidlo: **pokud kdykoliv cokoliv nahrajete, přenesete, zprostředkujete, vložíte do kyberprostoru, zůstane to tam „navždy“**. Vždy bude existovat kopie (vzniklá na základě funkcionality počítačového systému či kopie uložená některým jiným uživatelem) vašich dat. A i když tato data následně odstraníte (či je odstraní někdo jiný), k jejich skutečnému, trvalému a nezvratnému odstranění nedojde. Je proto vhodné věnovat pozornost své digitální stopě a informacím či datům, jež za sebou v prostředí kyberprostoru zanecháváme.

3.1.1 Digitální stopa neovlivnitelná

Neovlivnitelné stopy nejčastěji vznikají na základě interakce jednoho počítačového systému s počítačovým systémem jiným nebo na základě funkčnosti počítačového systému (a přidruženého software). Příkladem těchto stop mohou být informace z operačního systému (např. hlášení o chybách systému Windows či systémové informace), nebo další informace a data, jež jsou ukládány na základě funkčnosti tohoto systému, aniž by muselo dojít k jejich předání (např. počítačový systém nebyl nikdy připojen k žádné síti či jinému počítačovému systému).²⁸⁴ Tvrdit

284: Neboli převážně informace, které se o činnosti uživatelů logují a archivují na místech, k nimž nemá uživatel přístup a nemá je pod kontrolou [např. uživatel není schopen smazat logy prokazující jeho aktivitu (např. přístup, odesílání e-mailu aj.) na mail serveru]. Na vlastním počítači může uživatel ovlivňovat uložená data a informace. Je oprávněn mazat (např. historii, e-maily aj.), editovat aj.